

PERIÒDICH POLÍTICH VERMELL

== SALUT PÚBLICA == INTERESSOS POPULARS == ARTS Y LLETRES ==

Redacció y Administració: carrer de Ronda de la Universitat, número 6, Barcelona

- VENTA: 25 exemplars, i pesetas; Un número, 2 quartos. - Surte á llum los líterales ab tota regularitat. - SUSCRIPCIÓN: España, 3 rals trimestre; Extranjer, 16. -

LO PITJOR DELS CÓLERAS

Lazareto del Lazareto

Cuents qui presenta el Gefe di dicho
establiment á D. Pedro Vilalta encarnado
per la enfermedad di su Sr. bucnama! Real Cont.

Gastos del día 6

S Gajo extracte di Carni	6 100
Carni	3 100
Carni Gallina para dos Galder	7 100
Ungre di Aceite y nieve	30 00
Cepas, vasos, platos inutilizados per curar del Hídico	4 00
Poros del Hídico	3 100
Gallina para Galde	3 100
Carni di Toro	3 25
Gasecas y Conchas	3 50
Vinos de alitas Pelja	3 50
Bacón di Congo	2 100

Total
 104 21/2 = 25 65

Suma Total

Barcelona 7 Agosto 1887
 el Gefe del Establimento
 Barma 7 Agosto di 1885
 el Gefe
 V. P. G. G.

Reproducció d' un recibo lliurat en lo Llazaret del Parque de Barcelona.

(Vegis l' article insertat en la plana que segueix.)

LO PITJOR DELS CÓLERAS

.....

Un abús dels de primera forsa nos veyem avuy obligats a denunciar, y del qual ne donarem tots los pels y senyals pera que ningú pugui ni remotament dubtarne.

Se tracta de un infelís minyó, un noy encara, puig no té més que setze anys, voltat de tremenda desgracia, y al qual s'ha explotat descaradament, sens tenir en compte las dolorosas circumstancias de la victima.

En la matinata del 5 d'Agost morí en aquesta capital, carrer del Rech, 16, pis tercer, Vicents Galvan y Redondo, cunyat del noy a que 'ns referim. Al dia següent se posà malalta la mare del mateix noy, y com aquestas enfermetats eran sospitosas, ó mes ben dit, eran cólera, los dependents del municipi hi prengueren cartas avuiat pera aislar la habitació intestada y portar lliuet al lasaret del Parque als que sobrevisquesen a la epidemia.

Y aixís va ferse lo mateix vespre del 5 de Agost, essent portats al Parque ab lo cotxe dels colèrics lo noy a que fem referencia y sa germana, viuda de Galvan, mentres la mare dels dos estava agonitzant encara, puig que morí a dos quarts de tres de la matinata del dia 6, segons va dirse després als dos germans.

La germana fou també atacada lo mateix dia 6, per lo qual fou portada desde l'lasaret al Hospital de colèrics d'Hostafranchs nomenat de la Vinjeta, y restant llavors trist y sol, de tota la familia, lo jove Pere Vilalta en lo lasaret del Parque.

Sembla que tanta desgracia reunida deuria commoure als que van per son entorn. Donchs no fou aixís ab la majoria dels empleats del lasaret. Deixant apart lo no tenir llansols ni culins pe l'lit, y deixar moltíssim que destinar lo servey, de lo qual, a iniciativa nostra, se n'ha ocupat ja algun diari de aquesta ciutat, anem a fixarnos en la descomposició del recibo que per medi de la fotografia habem reproduhit y grabat pera publicar, com ho habem fet avuy en la primera plana.

No 'ns hiem en la ortografia sui generis de aquest recibo ni ab lo títol de *Lasaret del Lasareto* ab que y encabesat ni ab la *estética* de tot ell, sino en los conceptes y las cantitats y l'objecte que las ha provocat, tal y conforme nos ho ha explicat lo pagamo d'aquest paperot.

Una capsa (vol dir pot) d'extracte de carn, sis pessetas. Lo noy assegura que aquells pots se venen a vuy rals.

Canya, tres pessetas; diu lo segon concepte. No haxntnos en si aixó es ordinari ó extraordinari, resulta que, segons explica l'interventor, de un porró de canya de una taberna qualsevol se 'n pagaren tres pessetas, quan las ampollas de litro del millor d'aquest licor costan vuy rals.

Carn de gallina per dos caldos, set pessetas. Tot hom comprendrà que per set pessetas se pot trobar gallina pera fer una caldera de caldo, (suposem que la carn deuria pagarla l'Ajuntament).

Lo concepte que seguix es ja mes peliagut. Magre de rocino y nou, deu pessetas. L'interessat assegura que li donaren cosa de onsa y mitja ó duas, tot lo mes, de pernil y quatre tarrossets de glas tres en un platet. Es a dir, mitj kilo de glas y duas onses de pernil, deu pessetas. (Se 'n pot dir explotat d'aixó, ó té un altre nom lo diccionari pera calificar aquestas accions? Nosaltres creyem lo últim).

Y l'que seguix es vergonyós. Copas, gots y plats trencats per ordre del metec, vuyt pessetas. En primer lloch, lo noy assegura qu'encara está dejú de veure cap copa en lo lasaret del Parque, puig diu que ningú beu ab res mes que ab gots. Y en segon lloch, pot creures que 'ls merjes lassín inutilitzar lo vidre y la pisa per haberhi begut una persona que s'consideri atacada d'enfermetat infecciosa. Tercera objecció. Pere Vilalts diu que va veure com ficavan dintre una regadora que hi havia ách fénich algun plat ó got que havia servit per sa germana; y acís ho rentaren pera trencarho després. Y mes reparos: y si verdaderament inngüés d'inutilisar algo, zes aixó res d'extraordinari pera exigir son pagó ab cap persona allí portada (no fora aixó un gasto ordinari, y per consequència, obligatori de pagar l'Ajuntament)?

Los demés conceptes no valen tant la pena, si exceptuem la tovallola que l'noy no volgué pagar perquè no se la quedava.

Ara be, es legal aquest recibo, es a dir, está plenament autorizat per fer lo que fa aquest jelic del establiment (que, segons conta en Vilalta, es un municipal) que no sab escriure y posa en un matx document una fetxa de l'any 87 y un'altra del 85 y totas las altras boniquesas que poden admirarse en nostra primera plana? Com es que en aquest recibo ó compte no se hi veu ni un sello, ni un membrete, ni un mot imprés, ni res absolutament que li dongui serietat y probabilitat de ser verdader?

Un compte y un altre recibo de mes petitas cantitats té del lasaret lo mateix Vilalta, y en tots ells hi campeja la mateix informalitat.

¿Son degudament librats aquests recibos? No hi ha en ells cap mena de frau ni engany? Procurarem averiguarho y n'entetarem a nostres llegidors.

També algun empleat del dit lasaret va permetres una brometa (y dihem brometa perquè d'alte modo fora l'calificatiu molt dur) que no pot ser de mes mal género. Prop ja de sortirlo ciat Vilalta, van preguntarli si sabia que á sa casa hi hagués diners quan la mort de sa mare y son cunyat, y ell respongué que no ne estava segur, pero que li semblava que algo deuria haberhi.

—Donchs, sí, li digueren, habem trovat catzorce monedas de cinch duros, y aquí las tenen. Y li entregaren un cartuxet cuydadosament embolicat.

Lo noy se l'ficó a la butxaca sens mirar res mes, pero quan més tart ané a treures quartos d'aquell paperet, se trobá ab quinze ó setze xavos morunos y alguns altres fins al número de dinou ó vint. (Está be fer aquestas bromas ab un jove que acaba de perdre a sa mare y son cunyat, y que se li está morint la germana que li resta de la familia?)

Resumim:

Pera combatre l'cólera lo primer que 's necessita es tranquililitat y alimentació sana y nutritiva.

Si 's que son portats als punts d'observació se 's cuida malament, se 's alimenta pitjor y se 's explota tan a la descarada, (no es aixó ajudar, mes que combatre, la enfermetat).

Perque tenim d'advertir a nostres lectors que l'extraordinari d'en Pere Vilalta y sa germana, fou produhit, mes que per altra cosa, per no poder avenirse a menjar un ranxo escás y dolent que s'reparteix entre 'ls quarentenats que no tenen quartos per deixarse pelar.

Las faltas de las autoritats ó las de sos dependents, al no saber ó no volerse posar a l'altura de las circunstancias, son lo pitjor dels cóleras.

LO DELS CONSUMS

.....

En molts, moltíssims, en casi tots los punts ahont s'han volgut posar en vigor los nous consums que per consumirnos tot d'un cop ha ideat lo caliere del ministre Gos-Gayon, hi ha hagut serracinas de deu mil diables y vituperis dels que si no acaban a tiros es per haberse esbravat d'altra manera.

Peró es precis confessar que en lloch han sapigut ferho tan be com a Reus.

Allí, per esperit de localitat, fins los mateixos conservadors (que son molt escassos) s'han girat contra l'govern.

L'acte legal de més trascendencia ha sigut la dimissió del Ajuntament y la completa impossibilitat de nomenarne un altre, per no haberhi ni un sol hill de Reus, pertenceni al partit que vulga, que s'prestí a fer de comparsa al ministeri dels consums.

Peró com lo principi d'autoritat no pot perdre per mes que dongui la carregada, lo gobernador de la provincia s'ha provehit d'arguments dels que s'acostuman a emplear sempre que un poble no vol deixarse convence, y ab una forta columna sorti de Tarragona dirigit-se a la terra dels ganxets.

Y creuran vostés que va lograr fer algo? Donchs ca; com ja diu lo ditxo que es la *gent del camp gent del llamp*, ne va passar una de molt bona, que aném a trasladar a las columnas de La TRAMONTANA pera edificació de nostres lectors.

Mana l'governador que comparegui l'Ajuntament terc ó quart dels fets del nomenbrament oficial, y com en los cassos anteriors, no s'presentí ni una mosca a pendre possessió.

Crida llevors als empleats del municipi, inclús la guardia municipal, y la mana que l'ajudin en la qüestió dels consums.

Peró tots se negan a fer la voluntat del gobernador, y empitjat aquest agafa als municipals pera la guardia civil, y me 's tanca a la preso.

Y ja tenim la primera part de la funció, que pot titularse *A la justicia prender*.

Després se tracta d'anar a cobrar consums, comensant pera pendre nos a las existencias dels articles subjectes a dit impos en tots los establiments de la ciutat.

La forsa armada no hi ha dubte que té d'assiliar aquesta operació. Surt, donchs, una columna ahont van los aforadors, es a dir, los que han de mesurar y pendre nota dels articles de consum.

Peró vetaquí que al devant de la columna se hi posan un centenar de sicots que s'escampant tent de vanguardía y cridant al vebinat: *¡ara venen! ¡ara venen!* ab qual avis se comensan a tancar portes al pas de la gent armada, que no troba cap casa oberta pera comensar las operacions.

Y del mateix modo que a la vanguardía, a la retaguardía dels soldats y civils y carrabiners va una altra colla de brivalls avisant que *¡ja han passat! ¡ja han passat!* y las portas tornan a obrirse desseguida y la tranquilhat may se veu alterada per res, puig que 'ls habitants de Reus cuidan molt be, y fan santament, de no donar motiu a que pagan agafarse los buroterias autoritades pera llansarse a un acte de forsa bruta.

Y així s'va passar casi tot un dia, passejant-se 'ls soldats y buscant portas obertes, y sent tot Reus obert menos allá ahont era la forsa armada.

Devant tan ridícula situació sembla que las autoritats forasteras acordaren tirar al dret per demut de tot, y 's provchieren de parpals y cytas pera tirar portas a terra.

Peró ¡oh casualitat! Al primer cop que s'donava á una porta, aquesta s'obria y apareixien un parell de novetas que deyan que son pare no era á casa y sa mare estava malalta, lo qual impossibilitava l'aforo.

Empitjant més per graus los de la forsa y més tranquils y trempsats los de la rahó, per fi aquells comensaren a pendre notas á bulto, no mirant prim per un gruix de campanar més ó menos, y d'aquesta manera lograren a copia de paciencia y dias enllestir mitja dotzenota de casass, que a n'aquest pas se conta qu'estaran llestos cap allá a cosa de mitjans del sigle XXI.

Tal es la situació de la esforsada ciutat de Reus, que continúa sense ajuntament y ab los municipals a la preso, y qual estat normal es difícil de preveure, a menos que l'ministre d'Hisenda recules en la desententada conducta a que s'ha llenat en la qüestió dels consums.

Ahont podrán portarnos tants y tants repetits conflictes!

No té de viure molt qui no ho vegi.

A UNA GARBADA

***

Garbada sense garbo y asquerosa; garbell de menjar rums y cigrons, la cara es com lo ferro dels calsons, la fetxa no pot ser mas horrososa. Pa ta cara principi de reaccions d'interior de pinys sens pluyons; s'ombrea d'un seray; y pe 'ls telons plena de sotra y sola tota garbosa. Te mare, sap que tens cara de graba, enlletada y respasa fiasmosa, y quan serxa ab algo, ¡tant que t'alaba! Que 's hermosa, que t'ray l'cabeçaria, aixó va dirrho a mi, jo m'ho manava, pero no es gens estrany... no t'incicicia.

Fredrich Oliva

Peró mireus qu'están de broma lo ministre de la Gobernació y alguns gobernadors!

Fa ja alguns mesos qu'están jugant a la gallina cega ab la qüestió sanitaria, y encara no se 'n cansan.

Allá va la proba:

L' actual ministre, partidari d' un sistema del tot oposat al d' en Romero Robledo, mana suprimir cordons, lasarets y tot lo demás de que feu us y abús son antecessor, y guapo, los gobernadors no 'n fan cap cas.

Insisteix lo ministre, y perfectament, igual que si ho dignés a la pare.

Se cambian alguns gobernadors pera fer cumplir las ordres sanitarias, y *naturalment*, de aquesta manera van suprimirse los lasarets.

Pero es lo cas que allí ahont hi havia 's lasarets s' hi ha deixat establerta una inspecció facultativa en la qual s' hi detenen los passatgers quatre, sis ó vuyt dias, segons lo punt de ahont procedeixen, se 's fumiga, se 's explota y se 's aborreix ab totas las matexas practicas dels vergonyosos temps d' en Romero, mentres lo gobernador telegrafia á Madrid que «ja están cumplertas las ordres sanitarias.»

«No troban que aixó es jugar a la gallina cega?»

O si ho volgu en termes més clars:
Burlarse del país.

Que es per lo dínich que serveixen certas autoritats.

Diu lo governador de Girona en una allocució que publica ab motiu del cólera:

«Con los ojos puestos en Dios debemos apelar á toda clase de recursos para prevenirnos contra el mal...»

«Pero cómo quedém? Se te ó no confiansa en Deu?»

«Vaya una fatlera de mansar y voler tocar la orga á la vegada!»

Y deva l' arcalde de Valladolid que, «gracias á la divina providencia,» era bo l' estat sanitari d' aquella ciutat.

Y vetaquí que als dos ó tres dias s' hi fica l' cólera.

«Qué feya llavors la providencia!»

Habém rebut la visita d' un company que y publica á Manresa ab lo títol de *L. Torronyán*.
Publicarse á Manresa y ser anti-franccesco... ¿será valent?
Ben vingut sia.

Lo segon toro d' una corrida que 's donava á Vitoria, va saltar al tendido causant numerosas desgracias.
Y podem seguir aplaudint l' espectacle nacional.

A Puigcerdá están millor que volen.
Pero que una carta arribi aviat á son destino ab tot y anar dirigida á qualsevol punt d' Espanya, tenen d' anar al vehi public francès de Bourg-Madame, y franquejarla ab sellos de la republica vehina.
«Pot ferse millor apologia de la administració espanyola?»

Senyor Administrador de correus: podria fer nos un bon favor si vigilés qui deu ser un subordinat de vostó que casi cada setmana escamoteja quatre ó cinch números del paquet de TRAMONTANA que va á Maolleu.
«Podrá ferhi algo?»
«Ah! y alló de la poesia no l' encaparrí, que feya molts mesos qu' esperava torn, y s' ha aprofitat més per sa part literaria que per altra cosa.»

Criteri conservador.
Lo governador de Logronyo ha posat multas de 500 pessetas á varios arcaldes per haber impedit la entrada de forasters procedents de punts infestats en los pobles de son domini municipal, entregant ademés als citats arcaldes als tribunals per detenció arbitraria y per desobedir las ordres sanitarias donadas per la superioritat, alias Villaverde.
Bueno, corrent, molt be y enterat.

Pero vetaquí que l' governador de Jaen, un altre subordinat d' en Villaverde, posa una multa, també de 500 pessetas, al arcalde y director dels banys de Fwiles, per haber permés la entrada á varios forasters procedents també de punts infestats.

De modo, que aquí no hi ha escapatoria.

L' un governador posa multas als que deixan passar los forasters.

Y l' altre, sent d' úpote que per variar, clava multa als que no 's deixan passar.
Vaja, ¿qui dubta ara que *la ley es igual per tots?*

Los conservadors son un saynete llatch y pesat, que dura tant per la indiferencia del públich.

Lo dia que 's que pagan la funció se 'n donguin compte, los xiules y 's tomatschs no deixaran cap comediant á las taules.

Y llavors mudarém de companyia.

Y d' empresari.

Y l' teatro Real canviarà de nom.

Será Nacional.

Una pobre malalta que s' esta morint (si no es morta ja) mes de miseria que de son propi mal, en lo carrer de Ponent, número 33, pis segon, porta tercera, després de deu mil vituperis y penallitas y desenganys, ha solicitat socorro de la *Caritat cristiana*, y li han contestat «que passés després d' aixó del cólera, y llavors veuriam.»

Aquesta cristiana gent de la caritat, esperan socorre dos ó tres mesos després d' estar lo necessitat sota terra.

«Bona filantropia á la de Deu!»

Si aixó pot disposar d' algo pera aliviar noblement tanta miseria, ja sab' ahont pot encaminarse.

Diu un periódich de Valencia, —naturalment que ministerial, — que en lo govern civil de aquella ciutat obran los compromets de que tots los inoculats de la vila d' Oliva, tots, absolutament tots, han mort del cólera.

Y desseguida ve un telegrama de Gandia desmentint que n' haja mort un de inoculat per l' sistema del doctor Ferrán, y dihent que la noticia anterior es *stejada* d' un parell de *metjes* que per tres pessetas son capassos d' assegurar que sa propia mare may va estar prenyada.

«Devant de tan terrible d' úpote, tothom veu la raó per unanimitat.»

Respecte á midas sanitarias, lleigeixo:

«El ministro de la Guerra ha entrado en la Granja con trabajo.»

Es á dir, ab un instrument que se sembla molt al violon.

Que es lo que millor toca l' ministeri.

Lo rey de Baviera está molt tronat de quartos y carregat d' inglesos.

Si tenint feyna tan ben pagada com la de fer de rey encara s'iu ple de tramps, no sé qué deará succehirli l' dia que se 'l declarí cessant.

Oh, y que avuy cap testa coronada está segura del porvenir.

Quants cetros y coronas aniran á parar á cal drapaire.

Habém rebut lo següent escrit, preguntanos sa inserció:

«Certámen literari de La Bisbal. —Circular. — En virtud del mal estat sanitari d' alguna població d' aquesta comarca y en vista de que tenim á Espanya vintinou províncias atacadas del cólera, y encara que en aquesta vila no hi ha recort d' haber jamay tingut semblant enfermestat, y tota vegada que l' autoritat local ha pres entre varias midas de precaució, la d' inspecció médica y presentació de papelets de sanitat als forasters y transients;

«La Comissió Organizadora d' aquest Certámen, que havia de celebrarse lo dia 16 próxim d' Agost, se veu obligada á aplassar la festa literaria fins á tan no milloren las actuals condicions de salubritat en aquest país.

«Per lo tant, s' allarga lo plasso per la admisión de composicions fins lo dia 31 d' Agost, y en aquest dia senyalará lo en que haurá de celebrarse lo Certámen.

«Aquesta Comissió se complau en fer públich que ja obran en son poder la majoria dels premis oferts, que son de bastant valor, de molt de gust y alguns d' important mérit artistic.

«La Bisbal, 30 de Juliol de 1885. — Per acort general de la Comissió Organizadora, lo Secretari, Genis Simon Sagols.»

A Sabadell ja s' ha inaugurat la plassa de toros.

Es una noticia que fins ara habiam callat pe l' respecte que 'ns mereix tan liberal com honrada y treballadora població.

Pero avuy la doném pera ter constar que al inaugurar-se aquell temple aixecat á la barbarie va estarse en caràcter, produhintse escándols y desgracias que proban la *moralitat* d' aquella classe de diversiones.

L' arbre dolent no pot donar may bona sombra.

Una historia curiosa y divertida es la qu' está representant lo govern ab nostre apreciat colega *El Motin*.

Crevent la redacció del citat periódich que hi havia l' deliberat propósit de *sequestrarlo* ó *afanar-li* tots los números al moment de sortir, lo qual equivalia á la *previa denuncia* de tots ells, idea treure á l' lum un número ab res més que passatges de la biblia y catecisme de doctrina cristiana, tot copiat al peu de la lletra.

Donchs també aquest número fou recullit. Pero ¡oh sorpresa! al anar lo fiscal á formular la denuncia, se trobà que no hi havia en qué fundarla en tot lo text, so pena de denunciar la biblia ó la doctrina cristiana.

«Dificultat á mió debia dir lo senyor Caga-denuncias, y pa!»

Denuncia los anuncis que feya mes d' un any s' invertavan sense la més petita dificultat.

«No es aixó prou ridicul pera ensoñar un gobren devant la opinió pública, si per deu mil altres actes no estes sobradament desacreditat lo que 'ns desgoberna!»

Los periódichs de Madrid y provincias comentavan aquest fet polibiesco-inquisitorial-conservador, y *El Motin*, en son últim número de la semana pasada, no feu res més que copiar molt de lo dit per los altres periódichs.

Donchs tan bon punt sortí al carrer aquell número fou també recullit al moment, *molt avans de que l' fiscal pogués veurel*, resultant que lo que sense inconvenient podian dir tots los periódichs, se feya penable pe l' sol fet de passar á las columnas de *El Motin*.

De modo que no hi ha actualment per la premsa la *previa censura*, pero sí la *previa denuncia*, de lo qual se pot passar aviat á la *previa condena*, y al *prescri previ* y á la *mort previa*, que equivaldria al *assassinat premeditat* del periodista d' oposició.

«Sembla mentida que puga subsistir tanta tirania en un poble que no haja perdut del tot la dignitat!»

«Ay del dia que 's desbordin las passions y per la ley de compensació arribin las represalias á pendre peu per venjar-se de tant despotisme!»

Lo diuement passat va obrirse á Vilanova y Geltrú una fabrica.

No s' alegrin, era una fabrica de llana.

Y entenemnos: fabrica de llana de clatell.

«Ah!»

Donchs sí senyors, una fabrica de llana, vulgo *Circol católich*.

Y com ja tot se va empestant d' heretije liberalisme, fins en l' acte d' aquella inauguració va arribarne, llegint lo secretari una Memoria dihent que las paraulas *Libertat, Igualtat, Fraternitat*, eran lo fonament de la religió católica.

«Jo 't flich! Si pensava aquell secretari que s' inaugurava un manicomi!»

ABORIAS

GEROGLIFICH

K I dimars P I

1885

W 3

P N Y

M. GARRÓ

SOLUCIONS

À LAS ENIGMAS DEL MÓNDO PASAD

MUDANSA — BORN, JURN. CORN. FORM.

CONTRERA — MATARÓ. XARADA — PIÉ-TE-NO.

Tipografía LA ACADEMIA, Ronda de la Universitat, 6, Barcelona

LA ZAL EZPAÑOLA

Mentres la miseria avansa
voltantnos per tots costats,
no mes prospera y s' arrela
l' espectacle nacional.